

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ט

פרשת האזינו

א. רש"ר הירש.
פרק לב' פסוק ב':

כשעירם. "שער", "סער" וכן "שערה", "סערה":
רוח זלעפות; "שער": קצתה; שער: הנימים הצומחות
בעור; "שעיר": בהמה שעירה מכוסה שער, תיש. הוראת
היסוד היא כנראה: תנועת התקדמות חזקה הבאה מבפנים;
מבחינה מקומית: רוח זלעפות; בנפש: בעתה; מבחינה
פיסילוגית: הנימים העולות בצמיחה חזקה (מבחינה
מספרית) בגוף הבהמה והצמח. כאן הוא בא בהוראה
מקומית מלשון "שער": רוח זלעפות; אלא שצורת השם
היא סבילה כדוגמת "שעיר": בהמה המכוסה שערות; וכן
כאן: מטרות עוז הנישאים ברוח סערה. כך הבין, כנראה, גם
אונקלוס: "כרוחי מטרא".

וכרביבים. "רביב" מלשון "רבב" שהוא השורש
של "רב": גשמים היורדים בשפע, אולי גם גשמי ברכה
המצמיחים יכול עשיר, כדוגמת "רבבה כצמח השרה
נתתך" (יחזקאל טז, ז).

שני עניינים מהווים את שליחותו של משה: תורה
והבטחה. הוא מצפה ששמים וארץ יפעלו במשותף לעיצוב
עמך עמו, ופעילות זו תביא לידי כך ששני העניינים האלה
של שליחותו לא יהיו אבודים אלא שניהם ישיגו את
מטרתם בסופו של דבר. הוא יודע ששמים וארץ נתמנו על
ידי ה' לעדים ולערכים של בריתו, והוא מצפה שהם לא
יחשו ולא ישקטו עד שתורתו תתקבל על ידי העם כ"לקח"
ותהיה נקלטת בנפשו. היא תפשיר את הקפאון של לבו —
כביכול, תרופף את רגבי אדמתו הקשה, וודע האור והחום,
הרעת והחיים יעלה ויצמח ויעשה פרי. הוא מצפה
שהבטחתו המרעננת כטל תשיב את נפש העם ותזקוף את
קומתו במהלכים הקשים הצפויים לו. שני היסודות האלה
של שליחותו יטהרו את הלב ויפרו את הרוח; יטהרו
כסערת גשמים המנשבות על הדשא ויפרו כגשמי ברכה
היורדים בשפע על העשב.

שאלות

1. האיל ופרשנו רואה בפרכות תיאור מציאות והוראות לצתיד הוא אחסא להספיר מועים ראיים
בזורה הנשמעת לרציונותיו, איך לפי זה הוא מספיר שציריט?
2. איך הוא מספיר רביבים, ומה ההבדל המצוי ורציוני ביניהם?
3. שליחותו של משה כאן היא כנראה: תורה והבטחה, איך הוא מספיר זאת?
4. סערת גשמים ומועם ברכה, יש לכך אחד מהם תפקיד שונה, מה הוא ואיך זה יוצר הרמוניה?

* * *

ב. בכור שור.

פרק לב' פסוק ו':

(ו) הלה' תגמלו זאת: הזה גמול שתגמלו להקב"ה על כל הטובות שעשה, וכי ראוי
גמול-רע למי שעשה טובה? אפילו לא היה בידו ליפרע מכם, לא היה לכם להכעיסו, מפני
הטובות שגמל לכם. כמוה "ואם כגמול-ידיו עשיתם לו"⁸, כל-שכן לו, שיש לכם להשים
לב שבידו ליפרע מכם. עם נבל: כמו "נכול תכול"⁹. לשון יגיעה, דמתרגמינן: "מילאה
תלאה" והוא שסידבר, עם שיגעו בו להחזירן למוטב והזכירנו אותו כמה פעמים ולא
חכם פעל, ולא החכים ומה שהוא כולו קמץ, מפני האתנחתא¹⁰. ועל ענין זה תירגם
אונקלוס, "ולא חכימו". ויש לפרש: "ולא חכם", עדיין אינו חכם.

האזינו

אלות

1. מהי בדיוק השאלה הנשאלת כאן והאם זו שאלה רטורית?
2. "אפילו לא היה בידו להפריע חכם" מה הרמותא כאן?
3. איך הוא מפרש "נבל" ולאמה?
4. לאמה הוא מוסיף "לא החכים" ומה זה משנה?

* * *

ג. התורה והמצוה - המלבי"ם.

פרק לב' פסוק י': ד"א: ימצאהו

בארץ מדבר, הכל מצוי ומתוקן ומסופק להם במדבר. באר עולה להם, מן עולה (נ"א יורד) להם, שליו מצוי להם, ענני כבוד מקיפות להם. ובתהו ילל ישמן במקום הצרות. במקום הגייסות במקום הליסטות: יסובבנהו בדגלים. ג' מן הצפון ג' מן הדרום ג' מן המזרח ג' מן המערב. יבוננהו בשתי מתנות. מלמד שכשהיה אחד מן האומות פורש ידו לקבל (נ"א לקמוץ) מן לא היה בידו עולה כלום, למלאות מים מן הבאר לא היו עולים בידם כלום: יצרנהו כאישון עינו. כענין שנאמר (במדבר י') קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך: ימצאהו בארץ מדבר. כענין שנאמר (הושע ב) הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר: ובתהו ילל ישמן. אלו ארבע גליות כענין שנאמר (דברים ח) המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב. יסובבנהו בזקנים. יבוננהו בגביאים. יצרנהו כאישון עינו משמרהו מן המזיקים שלא יזיקוהו כענין שנאמר (זכרי' ב') כי הנוגע בכם נוגע בבבת עינו:

(י) ימצאהו בארץ מדבר. הוא לשון מקור וגלוי ע"ד מוצאי מים (תהלים קז לה) שתחלת התגלית ישראל לעם היה במדבר (שכשבאו למצרים היו מתי מספר ובמצרים היו עבדים) ולא במדבר שיש בו עינות מים ומרעה צאן ובקר, רק: ובתהו ילל ישמן מקום אין מים ואין צמח ולכן יללוט שם הרוח הרוח עד שנשמע כאלו יילל: יסובבנהו. שאף במדבר לא הליכם דרך ישרה כמ"ש (שמות טז יח) ויסב אלהים את העם דרך המדבר: יבוננהו. כדי שיבינו מזה: יצרנהו כאישון עינו. שיתנהג עמהם מעל לגבולות הטבע כי עפ"י דרך הטבע לא יוכלו להתקיים במקום זה כלל:

אלות

1. איך הוא מפרש "ימצאהו"?
2. לאמה חשף לו להדגיש כירוש זה ומאינה טעות הוא בא להציגו?
3. מה הן המתנות האולכרות כאן?
4. איך וכמה הוא נוצר - שואר אותו?
5. איך יסופק אותו ולאמה?
6. "יתנהג עמהם מאלף אלפאות הטבע" לאמה?

* * *

ה א ז י כ ו

י

88. הוא "דם ענב". 89. כלומר, המעבר מן השלב של המיץ היוצא מן הענבים אל שלב הגמר של היין (הוא ה"חמר", חמרא בארמית) הוא קל ומהיר, כלומר 'בלתי רוב מלאכה בו'. 90. השוה ספורנו בראשית ב, ד"ה ונהר יוצא מעדן: 'בלתי צער גשמים ועבודת אדם'. זוהי דרגת גן עדן. דרגת ארץ ישראל בזמן שעושים רצונו של מקום היא של 'תורתך קבע ומלאכתך ארעי' (ספורנו לעיל כח, ב ד"ה כי תשמע בקול ה' אלקיך). 91. כדי לחזור למעלהם שהיתה להם לפני חטאם.

1. כרסננו מנצח את תהליך הפקת היין כדי להסמיר משהו רוחני, מה בדיוק דמיון כאן?
2. מהו המצב האידיאלי אלו יו יאעל?
3. האם ומתי היה להם מצב זה?

* * *

ששמנת בתענוגים, לכן עבית וכשית בענינים רוחניים. 97. מצודת דוד: היצר הרע המסית טח עיניהם מלראות וכו'. רבינו מפרש לשון "טח" מלשון שכבת טיח, והוא מקביל לשכבת "כשית". 98. שינוי גדול בנושא הפסוק מדויק על ידי רבינו מן השינוי של גוף שלישי נסתר אחרי הפעלים הקודמים לגוף שני נוכח. אם "שמנת" וכו' מוסב ישירות על "ישורון", הרי ש"ויטש" מוסב על אחרים. אין גם סברה לומר ש"ישורון", עקב עיסוקים בענינים גשמיים, יתרחקו מדרך התורה עד כדי "ויטש... וינבל". התשתית האיתנה ("ישורון") שלהם לא תסכול הידרדרות שכזאת. לעומתם, המון העם, אשר להם אין בסיס איתן, בראותם את "ישורון" נוטה וסוטה מדרכו המקורית, ידון גזירה שוה לעצמו. הירידה מדרגת ההמון מובילה הישר אל "ויטש... וינבל" כי "מרעה אל רעה יצאו". הרי ששתיים רעות עשו "ישורון": — גרמו רעה לעצמם בהעדר עומק הבנתם את התורה, וגרמו נזק חמור להמון העם, עד כדי הרחקתם כליל מתורת ה'.

טז

99. כוונתם הסופית היא לחיות בארץ ישראל ללא תורה כגויים. אבל היות והקב"ה הוא "אלקי הארץ", לכן הדרך לחיות חיי גויים בארץ ישראל, היא לסלק ממנה את שכינתו יתברך. זאת עושים על ידי עשיית תועבות, שהיא אמצעי לסילוק השכינה, ולא מטרה בפני עצמה.

ד. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן .

פרק לב' פסוק יד': (יד) ודם ענב תשתה חמר. מיץ הענבים 88
היה ראוי לשתיה בלתי רב מלאכה
בו 89, ובכן היו מתפרנסים שלא בצער 90.
וכל זה עשה להם האל יתברך כדי שיהיה
להם פנאי לעסוק בתורה ובמצות 91.

אלות

ה. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן

פרק לב' פסוקים טו', טז':

טז

92. הם אלה הרואים, היינו המעיינים, הם 'בעלי העיון' — פירוש יחידני של רבינו בשם השבד "ישורון". 93. המזון שמקבלים מן האדם נות להם כוח לעבודה, וככוח הזה משתמשים כדי לבעות בנותן הכוח. כך בעלי העיון — אם קיבלו מתנובות שדי ומדם הענב כדי שיוכ להתפרנס שלא בצער ולעסוק בתורה ובמצו — השתמשו בכרכה זאת שלא כהוגן בפננו אל התענוגים, וכזה בעטו בנותן הברכות. האמת היא דקה מאד (חוט השערה מבריל) האמת ובין השקר). העובי של אלה אשר אל התענוגים הגשמיים, מטשטש את הגבול הוהעדין המקיף את האמת. שחיקה דקה זאת האמת היא ראשיתה של תהליך, המתואר בהמל הפסוק, ולהלן בפסוק יח, שאף הוא עוסק בקו עדת ישורון. 95. הרי שגם ה"ישורון" שבעם שגו ותעו, הם הכהנים והנביאים. זהו שלא כפירוש הרד"ק: "...ונביא" אינו אומר על נביא אמת, כי אם על נביאי השקר שהיו ביניהם... ובעקבותיו גם בעל מצודת דוד. 96. כשם ש"עבית" הוא בהבנת דקות האמת, כך "כשית" הוא בהבנת דברי תודה. לפי זה פירוש הכתוב הוא, שמשום

(טו) וישמן ישרון ויבעט. והנה גם בעלי העיון שבהם הנקראים "ישרון", מן "אשרנו ולא קרוב" 92 (במדבר כד, יז), עשו כמו הבהמות הבוועטות בכני אדם שנותנים להם מזון 93. שמנת עבית. הנה אתה ישרון, קהל תופשי התורה ובעלי העיון 92, פנית אל התענוגים הגשמיים, ונזה "עבית" מהבין דקות האמת 94, כאמרו "וגם אלה בנין שגו וכשכר תעו, כהן ונביא" 95 (ישעיה כח, ז). כשית 96. כאמרו "כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם" 97 (שם מד, יח) ויטש אלוה עשהו. ולפיכך נטש ההמון 98 "אלוק עשהו" וינבל צור ישועתו. בזהו, כי "מרעה אל רעה יצאו" (ע"פ ירמיה ט, ב).

(טז) בתועבת יכעיסהו. לגרם לשכינה שתסתלק מישראל להיות כגויי הארץ 99.

אלות

1. כרסננו מנצח את כסוקינו כ שהא יוצר שני מצודות בעט, "הראית" וההמון, על סמך מה כסוקים הוא יכול לעשות כק?
2. מה בדיוק היה חטאם של אנשי "ישורון"?
3. המרחק בין האמת והשקר דק מאוד, אף מה זה מביא?
4. מה הביא לשניו כה גדול אצל ההמון?
5. מנין לו שכוונתם הסופית היא אמנם לחיות בארץ אף אלא תורה?
6. עשיית התועבות היתה אמצעי ולא מטרה, איך, למה, והאם זה מיקף או מחמיר את מצבם?